

A 1689/välfärd**Behandles i** Udvalget for Velfærd i Norden

Udvalget for Velfærd i Nordens betænkning over

**Medlemsforslag
om ökad psykisk ohälsa bland barn och unga i Norden****Forslag**

Udvalget for Velfærd i Norden foreslår, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd,

at udvikle mulighederne for børn og unge i Norden som lider af psykisk uhelse at få hjælp via nettet.

at igangsætte en kortlægning, der kategoriserer og prioriterer de forskellige eksisterende tekniske løsninger, der varierer fra interaktive hjemmesider, app's til digitale behandlinger.

at kortlægningen omfatter både den offentlige, private og civile sektor, og kobles til myndigheds- og forskningseksperters samt referencegrupper af unge. Kortlægningen skal fokusere på "best practice" og inkludere Headspace (DK), Tilia (SE) og lignende foreninger.

at forskning gennemføres indenfor rammerne for psykisk uhelse ud fra formålet at finde de metoder som lykkedes til at give god støtte og hjælp til unge som har det psykisk dårligt

Baggrund

Den socialdemokratiske gruppe fremlagde sit forslag om øget psykisk uhelse blandt børn og unge i Norden på Nordisk Råds session den 1. november 2016, hvor sagen blev debatteret.

Andelen af børn og unge, der har det svært, er stigende i Norden. Der er flere, der får stillet psykiatriske diagnoser og flere børn og unge har mentale problemer.

Mange unge har problemer med at koncentrere sig; i visse områder er der høje procenter for drop out i skolerne; arbejdsløshed og sågar høje selvmordsrater (Grønland + Finland). I sammenhæng med disse problemer findes bekymrende tal for vold, alkoholmisbrug og selvskade.

I mange af udkantsområderne i Norden er der brug for udbygning og styrkelse af psykisk førstehjælp, og i de hele taget samfundsstrukturer, der er i stand til at hånd-

tere en mere mangfoldig befolkning og større diversitet blandt unge mennesker.

I det nordiske samarbejde er der øget politisk opmærksomhed på problemstillingerne. Nordisk Velfærdscenter har i flere år arbejdet med projekter om børn og unges psykiske helse og Nordisk Råd har sendt rekommandationer til de nordiske regeringer og Nordisk Ministerråd om emnet. Senest Rek. 12/2015 om Barn og unges psykiske helse i Norden.

Rek. 12/2015 havde fokus på at dele erfaringer om forebyggelse, udvikle nye behandlingsmetoder, øge forskning, reducere tvang og en opfordring til at sætte børn og unge på dagsordenen under de årlige psykiaritopmøder.

Alle rekommandationerne er blevet fulgt op af Nordisk Ministerråd og derfor besluttede Nordisk Råd i 2016 at anse Rek. 12/2015 som færdigbehandlet. Nordisk Ministerråd afholdte sit årlige psykiatri-topmøde den 27. februar 2017, hvor emnet netop var Psykisk helse for barn og i Norden.

Nærværdende forslag med særligt fokus på hjælp og støtte gennem mail og net er komplimenterende forslag som ikke var indeholdt i Rek. 12/2015.

Forslaget sigter særligt mod at inddrage nettet og teknologi til at hjælpe børn og unge, der har det svært. Både i Danmark og i Sverige findes organisationer, som udover personlige møder i dagtimerne, kan få hjælp via nettet gennem mail og chat om aftenen hele året rundt. Aftentimer, ferier og helligdage kan opleves særligt svært for sårbare personer. Anvendelsen af nettet og de sociale medier er kontaktformer som de unge behersker vel, og som kan komplementere fysiske møder og samtaler.

Motivationen til forslaget lyder som følgende:

Den självupplevda psykiska ohälsan bland barn och unga har ökat i Norden. Statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att omkring 8 procent av de unga upplevde oro, ångest eller sömnsvårigheter i Sverige på 80-talet. Sedan dess har de psykosomatiska besvären i ungdomsgruppen ökat, för att under 90-talet ha stigit till över 20 procent. Utvecklingen är likartad i hela Norden, enligt en ny rapport från Nordens Velfärdscentrum. Skillnaden är dock större mellan stad och landsbygd än mellan de nordiska länderna. Rapporten heter "When someone has to take charge" och bygger på djupintervjuer med unga människor från Norge, Island och Färöarna.

Flera studier visar att det som påverkar den psykiska ohälsan negativt är bland annat arbetslöshet, dåliga skolresultat och låg utbildning. Tidigare räckte det med grundskola för att få jobb, men idag krävs det oftast en gymnasieutbildning, samtidigt som kravet på ytterligare studier ökar. Andra faktorer som påverkar den psykiska ohälsan är även svåra uppväxtförhållanden, till exempel när barn växer upp i dysfunktionella familjer där det till exempel förekommer alkoholism eller våld i nära relationer. Både fysisk och psykisk mobbing är ytterligare orsaker som påverkar hälsan negativt. Mobbingen kan även förekomma i sociala media, vilket innebär att plågoanden kan

utsätta den drabbade personen dygnet runt. Psykisk ohälsa har ökat i alla grupper, men har en tydlig koppling till sociala faktorer.

Det är viktigt att unga får hjälp och stöd tidigt, något som också framkommer i rapporten från Nordens Välfärdscenter. Det är av största vikt att unga människor känner att de blir sedda, hörda och att de blir tagna på allvar. Tyvärr finns det många unga som känner sig ensamma och inte har någon att prata med. En del unga söker hjälp, andra inte. Det är viktigt att det är enkelt att söka hjälp och att insatserna är lättillgängliga. Hjälpen ska också finnas i miljöer där barn och unga vistas i eller har lätt att söka upp. Idag är många unga ute på nätet, de är vana att surfa, chatta och söka information via internet. En arena att bygga ut och utveckla är välfärdsteknologin. Det vill säga att det ska vara lätt för unga att söka och få hjälp via nätet.

Det finns exempel från Sverige och Danmark där man kan få hjälp via nätet. I Sverige finns det till exempel en ideell organisation som heter "Tilia". Unga mellan 12 och 30 år kan vända sig till dem på kvällar, helger och lov för samtal via mejl eller chatt. Föreningen fungerar som ett medmänskligt stöd dit unga kan vända sig och det kan vara första ingången för en person som behöver någon att prata med. Personen kan också få hjälp och stöd att söka professionell hjälp. Tilia arbetar även med verksamheter där man träffas, som till exempel lägerverksamhet och stödgrupper.

I Danmark finns det en organisation som heter Headspace. Till dem kan en ung person vända sig för samtal, antingen genom att besöka deras lokal eller via telefon, mejl eller chatt. De som arbetar på Headspace är volontärer och har själv egen erfarenhet eller utbildar sig till psykolog eller lärare.

Det är viktigt att unga människor lätt kan hitta och få stöd när det mår dåligt. Nätet kan vara en arena att utveckla för att få hjälp, gärna i kombination med ett stöd där man även kan ses och samtala.

Den svenske organisation "Tilia" var inviteret til udvalgs mødet den 3. april 2017 og berettede om deres arbejde. Udvalget for Velfærd i Norden valgte herefter at sende forslaget i høring hos relevante ungdomsorganisationer i Norden.

Sammanfattning av inkomna remissvar

Sundheds- og ældreministeriet (Danmark) Hänvisar till rapporten "Digitale tilbud til behandling af angst og depression Forskningsrapport: Videnssøgning i Danmark" 2016 avsattes 30 millioner DKK till forskning i ämnet och 2017 40 millioner DKK. Regeringen har avsatt 38 millioner DKK under perioden 2017-2020 till utvecklingsprogram för barn och unga med psykisk ohälsa.

Föreningen för mental hälsa (Finland) påpeger, at det er vigtigt, at der findes let tilgængelig hjælp tjener for unge, der ikke har en psykiatrisk diagnose, men som dog har brug for hjælp. Ofte kan det være svært at identificere psykiske problemer

hos unge, fordi faresignalerne forveksles med normale ændringer i humør og ad-værd. Mange unge er heller ikke selv klar over, at de lider af mental sygdom. Nettet er populært middel for unge – og særligt ensomme eller indadvendte personer.

Institutet för hälsa och välfärd (Finland) Institutet anser att nätet är ett utmärkt sätt att erbjuda hjälp och vård för barn och unga med psykisk ohälsa. Nätet är ett kostnadseffektivt och jämlikt sätt att erbjuda vård till alla oavsett tid, plats, ekonomiska eller sociala resurser. Nättjänster är anonyma och inte stigmatiserande. Behovet av nättjänster kommer att öka i Finland, inte minst i glesbygdsområdena. Det är viktigt att ungdomar får rätt information när de letar på nätet. Institutet stödjer förslaget att bedriva forskning för att hitta metoder som stödjer och hjälper unga med psykisk ohälsa. Exempel på extra viktiga områden att bedriva forskning inom, är traditionella psykoterapitjänster till unga med språkliga utmaningar och unga med allvarliga beteendestörningar.

Mannerheims Barnskyddsförbund (Finland) Mannerheims Barnskyddsförbund (MLL) stödjer medlemsförslaget. MLL arbetar för att förebygga psykisk ohälsa bland barn och unga i Finland. MLL arbetar aktivt emot mobbning av barn och unga. De drabbade är delaktiga i sitt ärende. Sedan 1980 har MLL en telefontjänst för barn och unga som är i behov av stöd från vuxna. Tjänsten är gratis, är öppen alla dagar. Allt fler unga som mår dåligt tar kontakt med MLL:s telefon- och webbtjänster. Det finns ett tydligt behov av att utvidga webbtjänster såsom chat i Finland. Det är viktigt att utnyttja de tjänster som redan finns, då dessa är väl kända och har förtroende hos barn och unga. MLL har som mål att utvidga dessa befintliga internetkanaler och söker finansiering för det.

Social- och Hälsoministeriet (Finland) Social- och Hälsoministeriet i Finland understödjer förslaget. Utvecklings- och forskningsarbetet bör i större utsträckning riktas till tjänster som erbjuds barn, unga **och deras föräldrar**. Enligt forskningsrön är effektiviteten och kostnadseffektiviteten av psykosociala interventioner störst i småbarnsstadiet. Det psykosociala välbefinnandet hos barn och unga främjas av stöd som riktas mot familjen och föräldraskapet samt universella tjänster som riktar sig till alla när riskfaktorer samlas. I Finland pågår regeringens spetsprojekt Programmet för utveckling av barn- och familjetjänster. Programmet reformerar tjänstesystemet, tjänsterna och verksamhetskulturen för barn, unga och familjer utifrån principer som bygger på kundorienterad integration. Ett centralt delområde för reformprogrammet är utvecklandet av de elektroniska tjänsterna.

Hälso- och inrikesministeriet (Färöarna) I en enkätundersökning uppger 25% av unga i åldern 18 - 29 år att de har dålig psykisk hälsa. En kvalitativ rapport visar att det tar för lång tid att få hjälp på Färöarna. Det är viktigt att kvalitetssäkra nättjänsterna och säkerställa att de unga som behöver vård hänvisas till professionell och auktoriserad behandling.

I processen har ministeriet vänt sig till tre färöiska ungdomsförbund som stöttar och välkomnar förslaget. Ungdomsföreningarna uppger att möjligheterna till behandling på Färöarna är begränsade och dyra. En nätbaserad rådgivning har fördelen av att

vara geografiskt oberoende. Som ung kan du känna dig anonym. Dessutom är det långa köer till att få psykiatrisk hjälp i dag.

Barnombudsmannen (Island) Stödjer förslaget, både vad gäller att öka barns möjligheter att söka hjälp via nätet och att forskning fortsatt bedrivs. På Island har barn och unga inte tillräcklig tillgång till professionell hjälp i sin närmiljö. Det är av särskilt stor vikt att den hjälp som erbjuds barn inte är förenat med föräldrarnas samtycke, både när det handlar om hjälp via nätet och personlig hjälp. Här hänvisas till FN:s barnkommittés generella uttalanden angående konventionens 12:e paragraf, där det står att medlemsländerna bör implementera lagar och regler som säkrar barns rätt till hälsorådgivning och förtrolig hjälp utan föräldrarnas samtycke, oavsett barnens ålder.

Mental Helse Ungdom (Norge) understreger också behovet för gode og lettilgængelige helsetjenester. Organisationen mener også, at psykiske problemer blandt børn & unge ikke bare skal løses gennem behandling men også med forebyggelse og styrkelse af børns og unges viden om psykisk sygdom. Udviklingen af ny teknologi skal ses som et supplement til ordinær behandling og ikke en erstatning. Endelig påpeger de vigtigheden af at der er god sikkerhed og personbeskyttelse, når man henvender sig fortroligt på nettet.

Barnombudsmannen (Sverige) Barnombudsmannen hänvisar till två rapporter som Socialstyrelsen tagit fram; "Psykisk ohälsa bland unga – Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013" samt "Psykisk hälsa bland barn, unga och vuxna i Skåne" (2012). De hänvisar till följande verksamheter som erbjuder stöd och samtal via telefon, mejl eller chat på nätet med barn som mår dåligt, exempelvis Bris (Barns rätt i samhället), Rädda Barnen, Ungdomsmottagningen (UMO) och Barn- och ungdomspsykiatrien.

Mind (Sverige) Mind stödjer medlemsförslaget. Mind är en ideell förening som tillhandahåller en Självmordslinje som förra året tog emot 21 000 samtal genom telefon och chat från framförallt unga under 25 år. Långt fler unga sökte deras stöd. På grund av den stora efterfrågan att få hjälp via nätet ett webbaserat forum, lanseras i år MindForum, som erbjuder anonymt peer support (innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa utbildas till att arbeta som stödpersoner inom verksamheter som erbjuder vård, stöd eller rehabilitering)., kunskap om psykisk hälsa samt att man kan få dela sin berättelse.

Socialstyrelsen (Sverige) stiller sig positivt til forslaget. Styrelsen skriver, at der er konstateret en stigning i antallet af børn og unge, der har psykiske problemer. Derfor er det vigtigt, at skabe tilgængelig behandling og støtte i de miljøer, hvor børn og unge ofte befinder sig, - såsom på internettet.

Ålands Hälso- och sjukvård

Skolpsykologerna på Åland har framhållit behovet av samordnad elevvård mellan skoldistriktet. Då Åland är ett litet samhälle som är geografiskt isolerat välkomnar

man nordiskt samarbete för att utveckla nättjänster och gärna tillsammans med Sverige där språket underlättar.

Ålands landskapsregering Landskapsregeringen instämmer i att det är mycket viktigt att barn och unga får hjälp och stöd så tidigt som möjligt. Det är speciellt de tidiga insatserna som är viktiga och stödbehovet borde konstateras redan i förskolan. Landskapsregeringen informerar om de stödformer som finns på Åland i dag, bl a Rädna Barnens hemsida. Forskning är nödvändigt och utveckling av barn och ungas möjligheter till hjälp via nätet behöver kvalitetsgranskas kontinuerligt.

Ungdomens nordiska råd Mer stöd behövs, oavsett om det är ideella eller etablerade organisationer som arbetar med psykisk ohälsa för barn och unga. Ungdomens nordiska råd erfar att det är svårt att finansiera de redan existerande möjligheterna till hjälp. Psykiska problem bland barn och unga behöver mer uppmärksamhet från fonder och offentliga bidrag. Definitionen av psykiska problem är för snäv i förhållande till de problem ungdomar står inför i dag, särskilt när det handlar om stress. Ungdomens nordiska råd ser positivt på förslaget både när det gäller att ta fram goda exempel från de nordiska länderna samt att bedriva forskning för att ta reda på vilka metoder som har störst effekt.

Nordens Valfärdscenter, som er en institution under Nordisk Ministerråd, bakker også op om forslaget. Valfærdscenteret beskæftiger sig akademisk med børn & unges psykiske problemer, og har foreslået en række konkrete anbefalinger. Det foreslås blandt andet, at Nordisk Råd beder ministerrådet om at få udarbejdet en kortlægning, der kategoriserer og prioriterer de forskellige tekniske løsninger, der varierer fra interaktive hjemmesider, app's til digitale behandlinger. Kortlægningen skal omfatte både den offentlige, private og civile sektor, og kobles til myndigheds- og forskningsekspertter samt referencegrupper af unge. Kortlægningen skal fokusere på "best practice" og inkludere Headspace (DK), Tilia (SE) og lignende foreninger. Dette konkrete forslag er skrevet ind som at-sats.

Udvalgets synspunkter

Udvalget for Velfærd i Norden bakker fuldt ud op om dette forslag. Forslaget supplerer tidligere rekommandationer på området ved at inddrage internettet og velfærdsteknologiske løsninger for at fremme psykisk helse hos børn og unge. Det støtter hele udvalget om omkring. Udvalget er optaget af, at forebyggelse og tidlig indsatser skal fremmes for at forhindre udviklingen af psykiske diagnoser og uhelse. Børn og unge kan være mere udsatte og sårbare, og derfor er det vigtigt, at samfundet imødekommer unges behov, når de har brug for støtte. Organisationerne Tilia og Headspace er eksempler på dette og udbyder netjenester, som myndighederne ikke kan tilbyde. Derfor rekommanderer udvalget, at de nordiske ministre vil se nærmere på disse gode eksempler og fremme sagen i Norden.

Torshavn, Færøerne, den 28. juni 2017

Bente Stein Mathisen (H)

Brigitte Klinskov Jerkel (KF)

Christian Juhl (EL)

Jenis av Rana (Mfl.)

Karen J. Klint (S)

Krista Mikkonen (gröna)

Kåre Simensen (A)

Lennart Axelsson (S)

Maria Stockhaus (M)

Mika Raatikainen (saf)

Paula Bieler (SD)

Rikard Larsson (S)

Sivert Haugen Bjørnstad (FrP)

Ulf Leirstein (FrP)